

AKTIVNO PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA U CENTRU ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI KLASJE OSIJEK: PRIMJER IZ PRAKSE

SAŽETAK

Organizirano slobodno vrijeme nakon planiranog boravka u školi može povećati količinu fizičke aktivnosti, pomoći djeci da održe kondiciju i zdravu tjelesnu težinu te postignu planirane životne ciljeve. Slobodne su aktivnosti prilika odgajatelju da omogućava, upoznaje i potiče traženja raznih rješenja i raznovrsnost izražavanja. Cilj je rada prikazati osobno iskustvo iz prakse na primjeru aktivnog provođenja slobodnog vremena korisnika Centra za pružanje usluga u zajednici Klasje Osijek. Opisane su aktivnosti koje su se provodile u sklopu domaćinske skupine, kreativnih radionica i botaničara. Korisnici su se uključivali u rad prema svojim mogućnostima i željama sa svrhom da se uz odabranu aktivnost mogu opustiti. Nakon provedene aktivnosti dobro su se osjećali jer su se zabavili i vidjeli rezultate svojega rada. Jedna od najčešće provedenih aktivnosti bila je priprema slastica. Samoizražavanje i stvaralaštvo ključni su za psihičko zdravlje jer, ako se djetetu ili mladoj osobi ne omogući kreativnost, ono će pronaći destruktivne i negativne načine da ju izrazi.

1 Brigita Grabić, odgajateljica, prof. biologije i kemije, e: mail: grabicbrigita@gmail.com

Iskustva iz prakse
Primljeno: Prosinac, 2021
Prihvaćeno: Veljača, 2022
UDK: 364.046.6:379.8
DOI: 10.3935/ljsr.v29i1.473

Brigita Grabić¹
orcid.org/0000-0002-2149-6194

Centar za pružanje usluga u
zajednici Klasje Osijek

Ključne riječi:

aktivnosti,
kreativnost,
samopouzdanje,
slobodno vrijeme

UVOD

Martinčević (2010.: 19) navodi: »Slobodno je vrijeme prostor slobode, vrijeme izvan profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza pojedinca u kojem osoba sama odabire hoće li svoje slobodno vrijeme iskoristiti za razvoj svojih potencijala. Hoće li to ona doista i učiniti, ovisi upravo o tome je li na nju bio usmjeren određen odgojni utjecaj u kritičnom razdoblju njezina odrastanja«. Upravo u tome jest veliki značaj odgajatelja jer oni imaju mogućnost, priliku i zadaću sustavno odgojno utjecati u svim segmentima, pa tako i u segmentu odgoja za slobodno vrijeme (Martinčević, 2010.). Aktivnosti koje su usmjerene na razvoj životnih vještina potiču i razvijaju grupnu povezanost te dječju maštu i kreativnost. One također potiču osjećaj zadovoljstva te razvoj djetetovih potencijala i vještina koje će kasnije koristiti u životu, ali razvijaju i pozitivnu sliku o sebi i osjećaj odgovornosti. U ovom radu bit će prikazano osobno iskustvo iz prakse i aktivna provedba slobodnog vremena korisnika Centra za pružanje usluga u zajednici Klasje Osijek.

Slobodno vrijeme je vrijeme u kojem se posvećujemo sebi, zadovoljavamo vlastite potrebe poput potrebe za igrom, zabavom i razonodom, odmorom, ali i rastom i razvojem i usvajanjem novih znanja i vještina. Slobodno vrijeme nudi mogućnost za razvoj potencijala, tako se oplemenjujemo i postajemo ono što jesmo (Berc i Buljevac, 2007., prema Puljiz, 2010.). Rosić (2007.) navodi da je slobodno vrijeme trenutak odmora, razonode, pozitivnog razvoja socijalizacije, humanizacije i stvaralačkog potvrđivanja osobnosti. »Aktivnosti slobodnog vremena imaju preventivnu ulogu jer dok je odgajnik okupiran pozitivnim sadržajima, ne može se ponašati devijantno, delinkventno i prijestupnički. Također, aktivnosti slobodnog vremena imaju i pozitivan učinak na zdravlje jer oslobađaju odgajnika psihičke napetosti, agresije, djeluje umirujuće, relaksirajuće.« (Rosić, 2007.: 125). Uz navedeno, treba istaknuti i korektivnu, zdravstveno-rekreativnu, odgojno-obrazovnu i zabavnu funkciju. Bašić (1984., prema Žižak i Koller-Trbović, 1999.) također ističe značaj slobodnog vremena i njegove funkcije odmora, zabave, razvijanja osobnosti te važnost za sadašnji, ali i budući život. Terapeutski utjecaj slobodnog vremena prepoznaje se u bavljenju željenim interesima, pomaže u rasterećenju problema, a potpomaže i mijenjanju stavova i ponašanja (Belužić i Kunić, 1984., prema Žižak i Koller-Trbović, 1999.). Shapiro (2002.) navodi da mnoge škole u drugom ili trećem razredu postaju natjecateljska sredina i da je korisno poticati djecu na aktivnosti izvan škole gdje mogu uživati u postignućima u sredini koja nije natjecateljska. Hobiji omogućuju djeci da budu zadovoljna aktivnostima koje se neće ocjenjivati. Važno je djecu naučiti suradnji kroz aktivnosti koje zahtijevaju suradnju, u kojima nema pobjednika ni gubitnika. U slobodnim aktivnostima dolazi do izražaja kreativnost jer ona je važna za razvoj mladih i oni postaju kreativniji u svim područjima života (Bačurin i Pravdić, 2010., prema Puljiz, 2010.). Samoizražavanje i

stvaralaštvo važno je za psihičko zdravlje jer, ako se djetetu ili mladoj osobi ne omogućiti kreativnost, ono će pronaći destruktivne i negativne načine da ju izrazi (Mataga Tinor i Puljiz, 2007., prema Puljiz, 2010.). Poticanjem kreativnosti u programima za strukturiranje slobodnog vremena korisnici obogaćuju svoju kreativnost u različitim područjima života i uspješnije se suočavaju sa svakodnevnim izazovima (Bačurin i Pravdić, 2010., prema Puljiz, 2010.). Prema rezultatima istraživanja više autora (Hollt, 1998.; Irby i Tolman, 2002., prema Vrdoljak-Roguljić, 2010.), upravo je slobodno vrijeme prostor u kojem mogu biti ono što jesu, prilika za samoizražavanje, opuštanje te razvoj i učenje u drukčijim uvjetima – manje kritičkim nego u školskom okruženju.

Došen-Dobud (1982.) navodi da djeca u slobodnim aktivnostima često pokazuju originalne tvorevine i rješenja jer su manje opterećena ukorijenjenim ponašanjima, konvencijama, navikama i ustaljenim klišejima i shemama. Stoga su slobodne aktivnosti prilika odgajatelju da omogućava, upoznaje i potiče traženja različitih rješenja i raznovrsnost izražavanja. Autorica u svojem radu naglašava da odgajatelj ima priliku doživljavati djecu u slobodnim aktivnostima u njihovu autohtonom elementu, u situacijama koje sami stvaraju i preoblikuju i da u dječjim slobodnim aktivnostima dobiva vrijedne informacije o svakom djetetu: bogatstvu ili siromaštvu njegove inventivnosti, ideja, sadržaja igara, kreativnom ili manje kreativnom pristupu slobodnim aktivnostima, načinu suradnje i komunikacije, strategiji igre i rada, primjeni obrambenih mehanizama, problemima s kojima se dijete hvata ukoštac. Sve će te informacije pomoći odgajatelju da bolje razumije svako pojedino dijete, da ga prihvati onakvog kakvo jest i da prema tomu odabire pedagoško djelovanje. Za djecu smještenu u domovima socijalne skrbi važno je organizirati svrsishodno provođenje slobodnog vremena radi razvijanja prosocijalnog ponašanja jer su inače nerijetko sklona sjedilačkom načinu provođenja slobodnog vremena (igranje igrica, društvene mreže, gledanje televizije...). Neka istraživanja (Quarmby, Sandford i Pickering, 2019.) pokazuju da je bavljenje kreativnim aktivnostima kod mladih smještenih u institucijama rezultiralo većim samopouzdanjem, razvojem kreativnosti, samostalnosti i razvojem pozitivnih emocija te su korisnici lakše prihvaćali različitost članova grupe i postajali opušteniji. Istraživanje (Mutiso i sur., 2018.) je pokazalo da organizirane aktivnosti razvoja životnih vještina i psihološke edukacije imaju snažan utjecaj na smanjenje emocionalnih problema i problema u ponašanju kod djece u institucionalnoj skrbi.

Cilj je rada prikazati osobno iskustvo iz prakse na primjeru aktivnosti slobodnog vremena korisnika Centra za pružanje usluga u zajednici Klasje Osijek. Svrha je rada unaprijediti planiranje i provedbu aktivnosti slobodnog vremena korisnika usmjerenu na njihov kognitivni, psihomotorički i socijalni razvoj te samostalnost i odgovornost.

SLOBODNE AKTIVNOSTI CENTRA ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI KLASJE OSIJEK

Centar za pružanje usluga u zajednici Klasje Osijek (Centar Klasje) javna je ustanova koja skrbi o djeci izvan vlastite obitelji (korisnici su djeca bez roditelja, djeca koju roditelji zanemaruju ili zlorabe svoje roditeljske dužnosti ili djeca smještena u ustanovu zbog drugih razloga). Misija je Centra Klasje omogućiti uvjete u kojima će sva djeca biti odgajana u poštovanju, vrjednovana i zbrinuta prema načelima jednakosti i demokracije.

Centar pomaže djeci da iskoriste sve svoje mogućnosti kako bi izrasla u zadovoljne i odgovorne građane ovog društva. Pruža više vrsta socijalnih usluga: uslugu smještaja, uslugu poludnevnog boravka, cjelodnevnog boravka, organiziranog stanovanja uz povremenu podršku, organiziranog stanovanja uz sveobuhvatnu podršku, uslugu savjetovanja i pomaganja primarnim ili udomiteljskim obiteljima, uslugu savjetovanja i pomaganja djeci i mladima nakon izlaska iz skrbi i djeci smještenoj u udomiteljskim obiteljima te uslugu savjetovanja i pomaganja posvojiteljskim obiteljima. Uvjeti za ostvarivanje prava određeni su Zakonom o socijalnoj skrbi i ostvaruju se preko centara za socijalnu skrb. Za sve korisnike Centra Klasje organizirane su brojne slobodne aktivnosti i skupine: dramska, folklorna, keramičarska, domaćinska, kreativne radionice, sportska skupina, botaničari i prirodnjaci. Svaka aktivnost ima svojeg voditelja. U ustanovi su zaposleni odgajatelji, socijalni radnici, psiholozi, medicinske sestre te administrativni radnici i tehničko osoblje. Autorica je ovoga rada odgajateljica u Centru Klasje Osijek. Između ostalog, u sklopu radnog vremena organizira i aktivnosti slobodnog vremena korisnika Centra Klasje. Te su aktivnosti usmjerene na rad u vrtu, domaćinstvo te izradu kreativnih ukrasa od prirodnih materijala. Navedena znanja, vještine i iskustva primjenjuju se u motivaciji korisnika za aktivno provođenje slobodnog vremena te razvoj samopouzdanja, tolerancije i pripadnost grupi. Važno je prepoznati da učenje može biti zabava bez opterećenja tko će biti bolji te da se svi osjećaju korisno i razvijaju pozitivnu sliku o sebi.

U daljnjem tekstu opisane su slobodne aktivnosti Centra Klasje: botaničari, domaćinstvo i kreativne radionice.

Botaničari

Rad sa zemljom i kontakt sa zemljom opušta. Korisnici borave na svježem zraku, fizički su aktivni i to pozitivno utječe na zdravlje i razvoj samopouzdanja, samostalnosti, strpljivosti, odgovornosti, kreativnosti. Tijekom aktivnosti korisnici surađuju i dogovaraju se kako će se organizirati u radu (npr. tko će kopati rupu za sadnju cvijeća,

tko će postavljati sadnicu cvijeća u pripremljenu rupu, tko zatrpava zemljom, a tko zatim zalijeva). Radom s biljkama razvija se svijest koliko je važno brinuti se za svoju okolinu. Potiče se poštovanje i odgovornost prema okolišu. Pojedina djeca na početku rada sa zemljom ne razlikuju korov od cvijeća. Tijekom te aktivnosti usvajaju znanja i stječu vještine o uzgoju biljaka te osjećaj pripadnosti grupi. Vrtlarenjem korisnici uče saditi biljke i brinuti se oko njihova uzgoja. Uče kako ukloniti korov, zalijevati, kako prirediti tlo za sadnju biljaka, saditi biljke, obrezivati ruže, uče o životnim ciklusima biljaka, kako prikupljati sjeme cvijeća u jesen i sijati u proljeće. Upoznaju se s radovima u vrtu kroz sva godišnja doba i specifičnim oruđem za vrtlarenje: motikom, grabljama, kanticom za zalijevanje, vrtnim škarama. Rukovanjem raznim alatima i oruđem, razvijaju se psihomotoričke vještine, samostalnost i odgovornost. Nakon provedene aktivnosti važno je naučiti pravilno odložiti i spremiti vrtlarski pribor. Svaka nova vještina i novo iskustvo bit će korisno u budućem životu.

Domaćinstvo: kuhanje, priprema slastica

Zajedničko pripremanje hrane i slastica zbližava djecu jer si međusobno pomažu i omogućava im bolju komunikaciju i razvijanje prijateljskih odnosa te prihvatanje različitosti. Također, razvijaju se psihomotoričke vještine i usvajaju pozitivne navike koje će biti korisne u daljnjem životu. Odabirom namirnica i pripremanjem hrane djeca uče cijeniti hranu, razvijaju dobar odnos prema hrani i prema pripremi domaćih slastica s odabranim i zdravim sastojcima. Uče kako samostalno odabrati kvalitetne i zdrave namirnice i od njih pripremiti hranu i domaće slastice, a otkrivaju i neke nove namirnice. Uz kuhanje, uče i pranje posuđa, što utječe na razvoj motoričkih sposobnosti i usvajanje navike održavanja uredne i čiste okoline u kojoj borave. Također, priprema namirnica potiče kreativnost i omogućuje korisnicima razvoj socijalnih vještina jer se uz pripremljene slastice družu, slave rođendane, pozivaju prijatelje i rođake.

Kreativne radionice

Kreativne radionice pružaju mogućnost razvoja kreativnosti korisnika, učenja novih zanimljivih vještina, a sve uz dobru zabavu. Program i sadržaj radionica planira se prema pokazanim interesima i željama korisnika. Posebna pozornost u radu s korisnicima usmjerena je na usvajanje praktičnih znanja i vještina te na poticanje i daljnje razvijanje kulturnih i estetskih vrijednosti. Kod korisnika se potiče kreativnost, ali kako bi tu kreativnost slobodno izrazili, naglasi se da je bitno zabaviti se, sve su ideje dobre i treba »pustiti mašti na volju«. Korisnici izrađuju darove svojom rukom bez opterećenja da će njihov uradak biti kritiziran ili neprihvaćen. Tijekom aktivnosti

važno ih je ohrabriti, zainteresirati i motivirati. Aktivnost obuhvaća izradu čestitki za blagdane od prirodnih materijala, izradu ukrasa od papira, adventskih vijenaca i ostalih aranžmana. Svrha je razviti kreativnost korisnika, zabaviti se i naučiti zanimljive i korisne vještine, a najbitnije je da se pritom uživa.

Prikaz provedbe slobodnih aktivnosti korisnika Centra Klasje

Prikaz provedbe slobodnih aktivnosti u praksi obuhvaća grupe od 6 do 8 korisnika. Korisnici su bili dječaci u dobi od 7 do 18 godina. Korisnici su redovito pohađali osnovnu i srednju školu, Centar za odgoj i obrazovanje »Ivan Štark« i Obrtničku školu. Uključeni su bili korisnici smješteni u Centru Klasje koji su u vrijeme provođenja slobodnih aktivnosti bili prisutni u Centru, a koji su izrazili želju za sudjelovanjem u slobodnim aktivnostima. Djeca su bila poticana, ohrabrivana i motivirana da se uključe u slobodne aktivnosti. Aktivnosti su predložene kroz razgovor s djecom, a djeca su također izražavala svoje želje kroz razgovor, nakon čega je slijedio zajednički dogovor. Svakom se djetetu individualno pristupilo jer svako dijete ima različito znanje, iskustvo i mogućnosti.

Tijekom izrade plana aktivnosti za slobodno vrijeme korisnika kroz razgovor su praćeni i procjenjivani njihovi interesi. Pojedini su se korisnici u određenom razdoblju bavili aktivnostima izvan Centra (npr. plesom u plesnom klubu Studio Shine, vježbanjem u teretani, glazbom – Tamburaška škola Batorek, bubnjarskom radionicom RitmOs, nogometom – NK LIO, NK Grafičar). Većina je korisnika išla na klizanje. Pojedini su korisnici bili uključeni kao volonteri na *Pannonian Challenge* i na to su bili jako ponosni.

Nakon završenih radnih obveza i učenja korisnicima je ponuđena pojedina aktivnost te im je dana mogućnost slobodnog odabira žele li se priključiti određenoj aktivnosti ili ne žele. Kada je bilo lijepo vrijeme i dovoljan broj dječaka, tada su rado igrali nogomet u dvorištu, što je bio važan kriterij kojim se rukovalo pri organizaciji ostalih aktivnosti slobodnog vremena. Dječaci su iskazivali želju i potrebu za igranjem nogometa i sami su organizirali tijek igre. Poštovale su se njihove želje i potrebe te su poslije igranja nogometa bili spremniji sudjelovati u ponuđenim slobodnim aktivnostima.

Jedna od ponuđenih aktivnosti bila je i rad sa zemljom koja je imala cilj oplemeniti i uljepšati okoliš u kojem se svakodnevno boravi. Korisnici koji su se već susreli s tom vrstom aktivnosti odmah su je rado prihvatili te su naveli da su i kod kuće pomagali u radovima u vrtu (okopavali zemlju, kopali, plijevali, sadili...). Nekim su korisnicima to bila prva iskustva rada sa zemljom te su se priključili učenju i novom iskustvu kroz

zabavu. U tom radu svi su bili uspješni i opušteni jer se rad odvijao bez opterećenja da ne rade dobro.

Aktivnosti slobodnog vremena korisnika provodile su se prema planu i programu tijekom cijele školske godine.

Jedna od najčešće provedenih aktivnosti bila je priprema slastica. S obzirom na to da dečki vole slatko, rado su pripremali slastice i zajedno su se častili. Grupa je složna kada treba prirediti kakvu slasticu. Svatko je bio uključen i sudjelovao je prema svojim mogućnostima. Vrijeme te aktivnosti bilo je prilagođeno nastavi, obvezama u školi i u Centru. Uglavnom su se pripremale slastice koje se brzo pripremaju, uz nadzor odgajatelja, koji je pomagao i poticao svakog korisnika. Neki su bili spretniji jer su već nešto pripremali i kod kuće. Najčešće su se pripremale palačinke, štrudle, langošice, vafli, čokoladni kolači, torte, kolači sa sirom, kolači s grizom, pite, pogačice sa sirom, kolači s lisnatim tijestom, kiflice, voćni kolači, oblatne, jogurt-kolač. Također, pravio se sok od bazge, džem od jagoda, ali i kruh. Tako pripremljene slastice zdravije su od kupovnih jer su sastojci poznati. Slasticama su dočekivani i drugi korisnici koji su dolazili iz škole. To je aktivnost koju djeca inače rade i kod kuće u svojoj obitelji te su se tražili recepti kako bi iste slastice mogli pripremati kod kuće, što svakako pridonosi razvoju emocionalnih odnosa i socijalnim vještinama. Pripremom slastica djeca su kvalitetno provodila vrijeme i bila usmjeravana na asertivno ponašanje. Radna je atmosfera bila opuštena i zabavna. Učili su i stjecali vještine kroz druženje i zajedništvo te su razvijali samopouzdanje.

Među aktivnostima u slobodno vrijeme rado su bile posjećene i kreativne radionice, gdje su se izrađivali unikatni darovi od prirodnih materijala koji su se poslije dijelili dragim osobama i nastavnicima za Božić i Uskrs. Aktivnost je obuhvaćala izradu čestitki za blagdane od prirodnih materijala, izradu ukrasa od papira, adventskih vijenaca i ostalih aranžmana, anđela od prirodnih materijala, prikupljali su se jesenski plodovi, ukrašavale se bundeve, izrađivala su se i bojila srca od glinamola, bojala se jaja za Uskrs, bojalo se suho cvijeće, izrađivale su se vaze od staklenki salvetnom tehnikom, ukrašavale su se staklenke i okviri za slike, izrađivalo se cvijeće od papirnatih kutija od jaja, lutke od kumušine...

Radeći u vrtu, razvijali su se zajedništvo i suradnja. Poslije rada ponekad je bio organiziran i odlazak u slastičarnicu, u McDonald's ili na sladoled, da se djeca počaste, što je rezultiralo veseljem. Tako su djeca učila da svaki rad ima svoju posljedicu, a ta im se posljedica svidjela. Bili su ponosni kada su odrasle osobe rekle da vrt lijepo izgleda. Poneki bi prolaznik zastao i hvalio njihov rad ili zamolio može li dobiti koju ružu za vazu, što je kod korisnika izazvalo ponos i sreću jer su mogli ubrati cvijeće i nekome ga darovati ili ga staviti u vazu u boravak ili u svoju sobu. Vidjeli su plodove svojega truda. Pojedini su korisnici odbijali te aktivnosti pod izlikom da im se ne da, da im je vruće, a neki su jednostavno gledali kroz prozor kako se radi. Neki su pak

došli do zaključka da je bolje učiti nego raditi vrtlarskim priborom. Važno je naglasiti da se korisnici uključuju u rad prema svojim mogućnostima te da se uz aktivnosti rada u vrtu mogu opustiti. Ipak su se na kraju dobro osjećali jer su mogli pomoći i brzo su vidjeli rezultate svoga rada. Rezultatima je rada zadovoljno svako dijete.

Prikaz učestalosti provedbe slobodnih aktivnosti tijekom triju školskih godina (od 2017./2018. do 2019./2020.)

Tijekom školske 2017./2018. godine u Centru je boravilo na muškom odjelu na smještaju od rujna do travnja osam dječaka, a u svibnju i lipnju sedam dječaka. Najčešća aktivnost tijekom cijele školske godine bila je priprema slastica i provodila se neprekidno od rujna do svibnja. Učestalost je pripreme slastica bila sedam puta u rujnu, četiri puta u listopadu te sedam puta u studenome, a broj korisnika koji su sudjelovali u rujnu bio je sedam (87,5 %), u listopadu četiri (50 %) te u studenome pet (62,5 %). Najrjeđa aktivnost bila je rad u vrtu, a u toj je aktivnosti u rujnu sudjelovao jedan korisnik (12,5 %), a u prosincu četiri korisnika (50 %) (Tablica 1.).

Tablica 1. Učestalost aktivnosti korisnika tijekom školske godine 2017./2018.

Mjesec (šk. god. 2017. /2018.)	Ukupan broj koris- nika (N)	Vrsta aktivnosti slobodnog vremena					
		Priprema slastica		Kreativna radionica		Botaničari	
		Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)
Rujan	8	7	7 (87,5%)	2	2 (25%)	1	1 (12,5%)
Listopad	8	4	4 (50%)	3	3 (37,5%)	3	3 (37,5%)
Studen	8	7	5 (62,5%)	7	4 (50%)	3	2 (25%)
Prosinac	8	2	3 (37,5%)	5	6 (75%)	2	4 (50%)
Siječanj	8	3	3 (37,5%)	4	3 (37,5%)		
Veljača	8	3	2 (25%)	4	4 (50%)		
Ožujak	8	2	2 (25%)	5	6 (75%)	2	2 (25%)
Travanj	8	2	2 (25%)			5	3 (37,5%)
Svibanj	7	4	3 (42,9%)	1	1 (14,3%)	4	2 (28,6%)
Lipanj	7					4	6 (85,7%)

Tijekom školske 2018./2019. godine u Centru Klasje na muškom je odjelu na smještaju u rujnu i listopadu boravilo šest dječaka, u studenome, siječnju i veljači sedam dječaka, a u prosincu te od ožujka do lipnja osam dječaka. Najučestalija je aktivnost u siječnju, veljači i svibnju bila priprema slastica, po četiri puta, a sudjelovalo je troje (42,9 %) do četvero (50 %) korisnika. Najrjeđa je aktivnost bila rad u vrtu (Tablica 2.).

Tablica 2. Učestalost aktivnosti korisnika tijekom školske godine 2018./2019.

Mjesec (šk. god. 2018. /2019.)	Ukupan broj koris- nika (N)	Vrsta aktivnosti slobodnog vremena					
		Priprema slastica		Kreativna radionica		Botaničari	
		Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)
Rujan	6	2	2 (33,3%)	3	2 (33,3%)	1	2 (33,3%)
Listopad	6	3	3 (50%)			2	2 (33,3%)
Studen	7	2	2 (28,6%)	7	6 (85,7%)	2	6 (87,5%)
Prosinac	8	1	1 (12,5%)	7	6 (75%)		
Siječanj	7	4	3 (42,9%)	1	1 (14,3%)		
Veljača	7	4	3 (42,9%)	3	2 (28,6%)	1	3 (42,9%)
Ožujak	8	2	2 (25%)			1	1 (12,5%)
Travanj	8	2	2 (25%)	3	1 (12,5%)		
Svibanj	8	4	4 (50%)	1	1 (12,5%)	1	1 (12,5%)
Lipanj	8					1	1 (12,5%)

Tijekom školske 2019./2020. godine u Centru Klasje u studenome je boravilo pet dječaka, u listopadu i prosincu šest dječaka, u rujnu sedam dječaka, od siječnja do svibnja sedam dječaka te u lipnju osam dječaka. Najučestalija aktivnost bila je priprema slastica i u njoj je sudjelovao najveći broj korisnika. Druga po učestalosti i broju korisnika koji su sudjelovali bila je aktivnost kreativnih radionica, a zatim aktivnosti u vrtu (Tablica 3.).

Tablica 3. Učestalost aktivnosti korisnika tijekom šk. godine 2019./2020.

Mjesec (šk. god. 2019. /2020.)	Ukupan broj koris- nika (N)	Vrsta aktivnosti slobodnog vremena					
		Priprema slastica		Kreativna radionica		Botaničari	
		Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)	Učesta- lost pro- vedenih aktivnosti	Broj korisnika u aktiv- nosti (%)
Rujan	7	4	5 (71,4%)	1	1 (14,3%)	6	3 (42,9%)
Listopad	6	3	3 (50%)	1	4 (66,6%)	3	3 (50%)
Studeni	5			10	3 (60%)	3	3 (60%)
Prosinac	6			9	5 (83,3%)		
Siječanj	7	6	4 (57,1%)	2	2 (28,6%)		
Veljača	7	6	5 (71,4%)	5	6 (85,7%)	2	4 (57,1%)
Ožujak	7	2	2 (28,6%)	2	5 (71,4%)	1	3 (42,9%)
Travanj	7	4	6 (85,7%)	3	2 (28,6%)	1	3 (42,9%)
Svibanj	7	4	3 (42,9%)			3	3 (42,9%)
Lipanj	8	5	5 (62,5%)			4	5 (62,5%)

RASPRAVA

Nakon provedenih slobodnih aktivnosti djeca su bila zadovoljnija i međusobno bolje povezana. Tijekom sudjelovanja u aktivnostima stvarao se osjećaj zajedništva, korisnici su prihvatili timski rad i suradnju, bolje su komunicirali te je vladala opuštenija atmosfera u grupi. Imali su priliku usvojiti različita znanja i vještine. Jedan je dječak kasnije upisao Ugostiteljsko-turističku školu jer se pri odabiru zanimanja zapitao što najviše voli raditi i što ga raduje. Na donošenje odluke o tome potaknula ga je zajednička priprema slastica i to što su ga ponekad pri povratku iz škole znale dočekati gotove slastice.

Planiranje, organizaciju i provedbu slobodnih aktivnosti ponekad su otežavale određene okolnosti koje su gotovo svakodnevno prisutne u radu s djecom na smještaju u socijalnoj skrbi. Primjerice, u aktivnostima su mogla sudjelovati djeca koja su u tom trenutku bila prisutna u Centru, odnosno djeca različite dobi. Ponekad je neko dijete imalo emocionalnih problema pa je odgajatelj trebao odvojiti više vremena kako bi se mogao posvetiti isključivo tom djetetu. Osim toga, učenje s pojedinim djetetom nekad je trajalo duže od planiranog, a u nekim je slučajevima dijete iznenada bilo potrebno odvesti liječniku pa se nije mogla organizirati željena aktivnost.

Jedan od problema koji se može javiti pri planiranju slobodnih aktivnosti svakako je i taj što na uključenost djeteta u određenu aktivnost nerijetko bitno utječe i njegov stav prema drugim sudionicima (Morrissey i Werner-Wilson, 2005.). No, s druge strane, to u nekim slučajevima može biti i prednost (primjerice, ako se neko dijete prvobitno nije željelo uključiti u aktivnost, prijatelj ga može potaknuti da se ipak uključi).

Gledajući prema modelu »Clare Lardner – Clarity Model of Participation« (Karsten, 2012.), može se reći da su pri pripremi slastica uglavnom djeca inicirala aktivnost i donosila odluke vezane uz aktivnost, a pri izvedbi su se uglavnom oslanjala na odgajatelja. Što se tiče kreativnih radionica, uglavnom je odgajatelj inicirao aktivnost, djeca su donosila odluke vezane uz aktivnost, a pri izvedbi su se djeca djelomično oslanjala na odrasle. Što se tiče botaničara, odgajatelj je inicirao aktivnost, djeca su zajedno s odgajateljem donosila odluke vezane uz aktivnost, a oslanjala su se na odgajatelje pri izvedbi. Evaluaciju aktivnosti izrađivali smo zajedno. Radionice su bile neformalne.

Postoji još dosta mogućnosti za unapređenje planiranja i provedbe aktivnosti slobodnog vremena. Jedna je od njih uključivanje volontera u rad s djecom i mladima, ali i povećanje broja odgajatelja u smjeni kako bi se otežavajuće okolnosti svele na najmanju moguću mjeru, odnosno kako bi jedan odgajatelj prema potrebi mogao individualno raditi s djetetom kojemu je to potrebno dok bi se drugi odgajatelj mogao posvetiti provedbi slobodnih aktivnosti. Odgajatelj također treba pohađati različite seminare i radionice te uvidjeti važnost cjeloživotnog učenja kako bi mogao osigurati svoj osobni rast, ali i uvoditi nove pristupe u radu s mladima.

Ovaj prikaz provođenja slobodnog vremena može poslužiti i drugim praktičarima u radu s mladima da se usmjere na podržavanje i razvoj pozitivnih strana mladih. Brojne su mogućnosti unapređenja prakse rada s mladima u skrbi i bilo bi dobro smanjiti broj djece u grupama, povećati broj odgajatelja, uključiti psihoterapeute u rad s djecom i više uključiti širu zajednicu u radu s mladima.

ZAKLJUČAK

Dobro planiranim i pripremljenim slobodnim aktivnostima korisnici su poticani na uključivanje u aktivnosti kako bi kvalitetno i korisno proveli slobodno vrijeme sa svrhom da se osjećaju uspješno, da razvijaju samopouzdanje te da pronađu vlastite interese i izvan institucije, da imaju potrebu da se uključe u društvo i da se osjećaju u društvu punopravno i vrijedno. Izbor slobodnih aktivnosti koje će odgajatelj ponuditi djeci ovisi o vremenu koje ima na raspolaganju poslije učenja i obveza u Centru. Od ponuđenih triju aktivnosti, korisnici su najviše bili zainteresirani za izradu slastica jer su se odmah poslije pripreme častili. Druga organizirana aktivnost u slobodno

vrijeme po učestalosti bila je kreativna radionica gdje su se izraživali unikatni darovi od prirodnih materijala dragim osobama i nastavnicima. Rad u vrtu bila je najmanje zastupljena aktivnost.

LITERATURA

1. Došen-Dobud, A. (1982). *Odgoj i slobodne aktivnosti predškolskog djeteta od igre do humanih vrijednosti. Priručnik za prosvjetne radnike, odgajatelje, studente i roditelje*. Zagreb: Radničko i narodno sveučilište Moše Pijade.
2. Karsten, A. (2012). Participation models. Citizens, youth, online. A chase through the maze. *Models of Participation & Empowerment*. Preuzeto s: <http://youthumans.net/wp-content/uploads/2017/09/Participation-models-Andreas-Karsten-1c07.pdf> (30.12.2021.).
3. Martinčević, J. (2010). Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole. *Život i škola*, 56 (24), 19–34.
4. Morrissey, K. & Werner Wilson, R. (2005). The relationship between out of school activities and positive youth development: An investigation of the influences of communities and family. *Adolescence*, 40 (157), 67–85. Preuzeto s: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15861618/> (30.12.2021.).
5. Mutiso, V., Tele, A., Musyimi, C., Gitonga, I., Musau, A., & Ndeti, D. (2018). Effectiveness of life skills education and psychoeducation on emotional and behavioral problems among adolescent in institutional care in Kenya: A longitudinal study. *Child and Adolescent Mental Health*, 23 (4), 351–358. Preuzeto s: <https://psycnet.apa.org/record/2017-32376-001> (30.12.2021.).
6. Puljiz, S. (2010). Uloga obitelji u provođenju slobodnog vremena djece i program Centra za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica. U: Flego, M. (ur.), *Dječja prava i slobodno vrijeme. Zbornik priopćenja s tribina pravobraniteljice za djecu*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 21–28.
7. Quarmby, T., Sandford, R., Pickering, K. (2019). Care-experienced youth and positive development: An exploratory study into the value and use of leisure-time activities. *Leisure Studies*, 38 (1), 28–42. <https://doi.org/10.1080/02614367.2018.1535614>. Preuzeto s: <https://shura.shu.ac.uk/23101/3/Pickering-CareExperiencedYouthPositiveDevelopment%28AM%29.pdf> (30.12.2021.).
8. Rosić, V. (2007). *Domska pedagogija*. Zadar: Naklada.
9. Shapiro, L. E. (2002). *Malo prevencije, kako roditelji mogu spriječiti probleme u ponašanju i emocionalne probleme djece*. Zagreb: Mozaik knjiga.
10. Vrdoljak-Roguljić, S. (2010). »Šareni tjedan« Obiteljskog centra Splitsko-dalmatinske županije – druženje uz zabavu i igru. U: Flego, M. (ur.), *Dječja prava i*

slobodno vrijeme. Zbornik priopćenja s tribina pravobraniteljice za djecu. Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 65–69.

11. Žižak, A. & Koller-Trbović, N. (1999). *Odgov i tretman u institucijama socijalne skrbi – deskriptivna skripta*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Brigita Grabić

ACTIVE LEISURE TIME IN THE CENTER FOR PROVISION OF SERVICES IN THE OSIJEK „KLASJE“ COMMUNITY: EXPERIENCE FROM PRACTICE

ABSTRACT

Organized leisure time after the planned time in school can increase the amount of children's physical activity, help them stay fit and maintain healthy body weight, so that they may achieve their planned life goals. Leisure time activities provide the educator with the opportunity to allow, introduce and encourage the search for various solutions and different ways of expression. This paper aims to describe the personal experience of managing the actively spent leisure time of the users of the Centre for Providing Services in the Community Klasje in Osijek. It deals with the activities that were conducted as a part of the domestic science group, creative workshops, and the botanic group. The users took part in the activities based on their abilities and interests, choosing the activities that would help them relax. After the activity, they would feel well because they had had fun and seen the results of their work. One of the most popular activities was the preparation of desserts. Self-expression and creativity are crucial for mental health, and if the children are not allowed to express their creativity, they will find destructive and negative ways to express it.

Key words: activities; creativity; self-confidence; leisure time

Međunarodna licenca / International License:

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.